

1 IDENTIFICACIÓ:

Nom de l'assignatura: **INTERVENCIÓ LOGOPÈDICA EN LES ALTERACIONS DEL LLENGUATGE**

Codi: **50010**

Professorat: Encarna Pérez Pérez; Dolors Suárez; Carlota Faixa

Titulació: LOGOPÈDIA

Tipologia d'assignatura: Troncal

Crèdits ECTS¹: 9

Període en que s'imparteix: anual

Departament: Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l'Educació. Medicina

Idioma en que s'imparteix: Català

Curs acadèmic: 2007-2008

2. CONTEXTUALITZACIÓ DE L'ASSIGNATURA:

Aquesta és una assignatura que es divideix en dos blocs temàtics: la intervenció en les dificultats evolutives del llenguatge oral i escrit i la intervenció en els trastorns del llenguatge de tipus secundari.

Pel correcte desenvolupament de l'assignatura l'alumnat requerirà els coneixements d'assignatures prèvies:

- El Desenvolupament i l'adquisició del llenguatge.
- Didàctica de la llengua oral i escrita.
- Avaluació i Diagnòstic del llenguatge, la veu i la parla.
- Neurologia general i del llenguatge.

3. OBJECTIUS FORMATIUS DE L'ASSIGNATURA:

Bloc temàtic 1-

Al finalitzar l'assignatura, l'estudiant serà capaç de:

- Conèixer les alteracions que pot patir el desenvolupament i l'evolució del llenguatge oral i escrit

---

¹ **1 crèdit ECTS= 25 hores** (hores de treball a classe + hores de treball autònom)

- Manejar les dades significatives per a detectar una dificultat evolutiva del llenguatge oral i escrit
- Explicar el processament psicolingüístic de la lectoescriptura.
- Descriure el processament psicolingüístic de la lectoescriptura.
- Interpretar amb poques dades els casos que es presenten, de llenguatge oral i escrit.
- Mostrar-se sensible als sentiments de les famílies que atenem.
- Realitzar anàlisi del corpus del llenguatge normal versus llenguatge patològic, basat en casos pràctics.

Bloc Temàtic 2- (Medicina)

Al finalitzar l'assignatura, l'estudiant serà capaç de:

- Establir el diagnòstic sindròmic i semiològic dels diferents trastorns adquirits del llenguatge
- Plantejar un pla terapèutic adequat d'acord amb la semiologia del trastorn
- Conèixer les tècniques d'intervenció específiques per a cada cas

4. COMPETÈNCIES DE L'ASSIGNATURA: ESPECÍFIQUES I TRANSVERSALS:

1. Treball en equip
2. Capacitat de comunicar-se efectivament de forma oral (comunicació verbal i no verbal) i escrita.
3. Gestió de la informació (recerca bibliogràfica i anàlisi de textos de l'àmbit del llenguatge oral i escrit, capacitat de relacionar, diferenciar i sintetitzar els continguts seleccionats)
4. Raonament crític
5. Autoaprenentatge (demostrar implicació en el procés d'aprenentatge, habilitats en la gestió del temps d'aprenentatge i mostrar una actitud receptiva a les crítiques sobre el treball fet).
6. Anàlisi i síntesi (analitzar i relacionar les dades de l'exploració per establir un diagnòstic i plantejar un pla terapèutic)
7. Saber aplicar els coneixements tècnics específics

5. BLOCS TEMÀTICS DE L'ASSIGNATURA:

Bloc Temàtic 1: Dificultats en l'adquisició del llenguatge oral i en els processos d'aprenentatge de la lectoescriptura.

Unitats didàctiques:

1. **EL DESENVOLUPAMENT NORMAL DEL LLENGUATGE: BREU REVISIÓ.**

Descripció: Es presentarà una breu revisió del desenvolupament del llenguatge oral, l'evolució normal en temps i adquisicions i el processament del llenguatge. Aquesta unitat servirà de base on situar els continguts de l'unitat 2.

Subtemes :

- 1.1. Les bases socials i cognitives pel llenguatge.
- 1.2. L'evolució en l'adquisició del llenguatge: temps i nivells.
- 1.3. Les aportacions d'un model psicolingüístic del llenguatge oral.

2. DIFICULTATS EN L'ADQUISICIÓ I DESENVOLUPAMENT DEL LLENGUATGE ORAL.

Descripció: Es presentaran els coneixements necessaris per a fer una detecció acurada, donar un bon diagnòstic diferencial i dissenyar un bon programa d'intervenció en el llenguatge oral.

Subtemes:

- 2.1. Les dificultats evolutives del llenguatge oral: introducció.
- 2.2. La classificació de les dificultats evolutives del llenguatge oral.
- 2.3. El llenguatge immadur.
- 2.4. El Retard específic del llenguatge (RELL): edat d'inici, perfil del llenguatge i evolució.
- 2.5. El Trastorn Específic del llenguatge (TELL).

3. L'APRENTATGE DE LA LECTOESCRITURA: BREU REVISIÓ

Descripció: es presentarà una breu revisió de les habilitats i els coneixements necessaris per a l'aprenentatge de la lectoescriptura. Aquesta unitat servirà de base on situar els continguts de la unitat 4.

Subtemes:

- 3.1. Les habilitats i els coneixements pel processament de la lectura.
- 3.2. Les habilitats i coneixements pel processament de l'escriptura.
- 3.3. L'evolució del grafisme.

4. DIFICULTATS EN L'ADQUISICIÓ I DESENVOLUPAMENT DEL LLENGUATGE ESCRIT.

Descripció: Es presentaran els coneixements necessaris per a fer una detecció acurada, donar un bon diagnòstic diferencial i dissenyar un bon programa d'intervenció en el llenguatge escrit.

Subtemes:

- 4.1. Els tipus de dificultats evolutives del llenguatge escrit: introducció.
- 4.2. Les dificultats originades pel procés d'ensenyança.
- 4.3. Les dificultats específiques de la lectura: la Dislèxia.
- 4.4. Les dificultats específiques de l'escriptura: La Disortografia.
- 4.5. Les dificultats específiques del grafisme: la Disgrafia.
- 4.6. Els factors associats a l'aprenentatge i evolució de la lectoescriptura.

Bloc Temàtic 1: Intervenció en les alteracions del llenguatge secundàries a lesions i malalties cerebrals.

Unitats didàctiques:

1 LA TERÀPIA DE L'AFÀSIA: PERSPECTIVA HISTÒRICA

Descripció: Breu repàs a les aportacions teòriques a la teràpia del llenguatge en lesionats cerebrals des d'una perspectiva històrica.

2 FASES PRÈVIES A LA INTERVENCIÓ: L'EXPLORACIÓ I EL DIAGNÒSTIC

Descripció: Presentació de les característiques específiques de l'exploració del llenguatge en lesionats cerebrals. Establiment del diagnòstic sindròmic i semiològic a partir de les dades de l'exploració.

Subtemes:

- 2.1. Exploració de l'afàsia
- 2.2. Diagnòstic sindròmic
- 2.3. Diagnòstic semiològic
- 2.4. El pla de treball

3 INTRODUCCIÓ A LA REHABILITACIÓ LOGOPÈDICA EN LESIONATS CEREBRALS

Descripció: Consideracions sobre aspectes genèrics de la teràpia de l'afàsia.

Subtemes:

- 3.1. Intervenció multidisciplinària
- 3.2. Eficàcia de la teràpia
- 3.3. Objectius de la rehabilitació
- 3.4. Modalitats terapèutiques

4 PROCEDIMENTS D'INTERVENCIÓ LOGOPÈDICA EN LESIONATS CEREBRALS

Descripció: Presentació dels diversos procediments per a la intervenció del llenguatge en lesionats cerebrals, en funció de les característiques semiològiques del pacient.

Subtemes:

- 4.1. Teràpia de l'afàsia motora
- 4.2. Teràpia de l'afàsia sensorial
- 4.3. Eficàcia de la teràpia

6. METODOLOGIES DOCENTS D'ENSENYAMENT-APRENENTATGE:

A nivell metodològic, l'assignatura requerirà el treball individual de lectures obligades i la realització d'activitats pràctiques. Però al ser una assignatura molt pràctica, serà important el treball en grup d'anàlisi de casos i de discussió conjunta.

- a) Estratègies d'Ensenyament-Aprenentatge desenvolupades pel professor: treball cooperatiu, sessions pràctiques, tutories, estudi de casos, classes magistrals.
- b) Activitats que realitzaran els alumnes: treball cooperatiu, assistència a classes, recerca d'informació, elaboració d'informes, sortides de camp, participació en tutories, participació en seminaris-Fòrums, treballs pràctics, treball autònom.

7. TEMPORALIZACIÓ DEDICACIÓ DOCENT

Bloc temàtic 1:

SETMANA	TEMA	MÈTODE	HORES
1	Tema 1	Classe magistral Estudi de casos Sessions pràctiques	17
4	Tema 2	Classe magistral Estudi de casos Sessions pràctiques	13
7	Tema 3	Classe magistral Estudi de casos	6,5
9	Tema 4	Classe magistral Estudi de casos	8,5

Bloc temàtic 2:

SETMANA	TEMA	MÈTODE	HORES
1	Tema 1	Classes magistrals	3
3	Tema 2	Classe magistral Estudi de casos Sessions pràctiques	10
5	Tema 3	Classe magistral	7
6	Tema 4	Classe magistral Estudi de casos Sessions pràctiques	25

	Hores dedicació alumne	% sobre el total
Docència aula	75 + 50	33,33% + 50%
Tutories presencials (acreditatives)		

8. SISTEMA D'AVALUACIÓ DE L'ASSIGNATURA

- Procediments d'avaluació: informes i exercicis, exposicions orals, exàmens, participació a classe, pràctiques i sessions clíniques, anàlisi de casos pràctics, autoavaluació de l'alumne.
- Ponderació dels procediments d'avaluació sobre la nota final:

Bloc Temàtic I: 50%

Part A: teoria: 30% : Examen final: preguntes obertes curtes

Part B: pràctica: 20%: 2 treballs d'anàlisi de casos pràctics (normal (30%) /patològic (70%) i exposició a l'aula.

Bloc Temàtic II: 50% (Examen final 20%, informes i exercicis 20%; participació a sessions clíniques: 10%)

L'avaluació final serà el promig dels dos blocs temàtics. Caldrà aprovar les dues parts de forma independent per poder fer la mitja.

9. BIBLIOGRAFIA

Unitat Temàtica I:

Lectures bàsiques:

- ACOSTA, V.M.; MORENO, A.M. (1999). *Dificultades del llenguatge en ambients educatius. Del Retraso al Trastorno Específico del Lenguaje*. Masson. Barcelona.
- AGUADO, G. (1999). *Trastorno Específico del Lenguaje. Retraso del lenguaje y disfasia*. Aljibe. Málaga.
- BOSCH, L. (1984). *El desarrollo fonológico infantil*. Dins Siguan, M. (ed.). Estudios sobre psicología del lenguaje infantil. Madrid. Cátedra.
- CARDONA, C. (1997). *El papel de la comprensión en el trastorno específico del lenguaje durante una conversación dirigida*. Revista de Logopedia, Foniatría y Audiología. XVII (93-102).
- CLEMENTE, M.; DOMÍNGUEZ, A.B. (2003). *La enseñanza de la lectura*. Pirámide. Madrid.
- CRESPO-EGUÍLAZ, N; CARBONA, J. (2006). *Subtipos de trastorno específico del desarrollo del lenguaje: perfiles clínicos en una muestra hispanohablante*. Revista de Neurología. 43 (supl 1): 193-200.
- FONT J., VILARÓ S. (2002) *L'avaluació de la consciència fonològica*. Suports. 6(2): 135-145.
- GALABURDA, A.M.; CESTNICK, L.. (2003). *Dislexia del desenvolupament*. Revista de neurologia, 36 (supl 1): S3-S9
- GAYÁN, J. (2001). *La evolución del estudio de la dislexia*. Anuario de Psicología. 32 (1): 3-30
- LEAL, A. (1983): *La representación gráfica de los sonidos y el paso del símbolo al signo*. En: Moreno, M.: La Pedagogía operatoria. Ed. Laia. Barcelona.
- PERELLÓ, J. (1991) *Objeciones a la dislexia*. Rev. Logop. Fon. Audiol. Vol XI nº 4 (242-244).
- SERRA, M.; AGUILAR, E.M.; SANZ, M. (2002). *Evolución del perfil productivo en el trastorno del lenguaje*. Monográfico: El trastorno del Lenguaje. Revista de Logopedia, Foniatría y Audiología. XXII (77-89).

Bibliografia complementària:

- ARIBAU, E. (2004). *Guía para detectar problemas visuales*. En FERRÉ, J. Cuestionario Multifactorial de diagnóstico T.A.H.D.I. Barcelona. Ed. Lebón.
- BUISÁN, C. (1996): *Diagnóstico y predicción de la adquisición del grafismo*. Cedecs Psicopedagogía, Barcelona.
- CABRERA, F.; DONOSO, T.; MARÍN, M.A. (1994). *El proceso Lector y su evaluación*. Laertes. Barcelona.
- CUETOS, F. (1990). *Psicología de la lectura*. Escuela Española. Madrid.
- CUETOS, F. (1991). *Psicología de la escritura*. Escuela Española. Madrid.
- DEFIOR S. (1994) *La conciencia Fonológica y la adquisición de la lectoescritura*. Infancia y Aprendizaje. 67/68: 91-113.
- ESCORIZA, J; BOJ C. (1997). *Psicopedagogía de la escritura*. LU. Lleida.
- MENDOZA, E. (2001). *Trastorno Específico del Lenguaje (TEL)*. Madrid: Pirámide.
- PEÑA- CASANOVA, J. (2001). *Manual de Logopedia* . 3a ed. Barcelona: Masson.
- PÉREZ PÉREZ, E. (1997). *Cohesión y coherencia en las narraciones de niños y niñas con Trastorno Específico del lenguaje*. Rev. De Logopedia, Foniatría y Audiología. Vol. XVII.
- PÉREZ PÉREZ, E. (1999). *La narración en niños y niñas con Trastorno Específico del Lenguaje*. Tesis Doctoral no publicada.
- PÉREZ PÉREZ, E.; SERRA, M. (2003). *Análisis del retraso del lenguaje*. Ariel. Barcelona.
- RIVAS, R.ª.; FERNÁNDEZ, P. (1994): *Dislèxia, Disortografia y Disgrafia*. Ed. Pirámide, Madrid.
- RONDAL J. Y SERON X. (1991). *Trastornos del lenguaje*. Buenos Aires: Paidós
- THOMSON, M..(1992). *Dislexia. Su naturaleza, evaluación y tratamiento*. Madrid: Alianza

Bloc temàtic II: (Medicina)

- BASSO, A. (2003) *Aphasia and its therapy*. Oxford: Oxford University Press.
- BYNG, S.; SWINBURN, S. POUND, C. (1999) *The Aphasia Therapy File*. Nova York: Psychology Press.
- CHAPEY, R. (2001) *Language Intervention Strategies in Aphasia and Related Neurogenic Communication Disorders*. 4a ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- CUETOS-VEGA (2001) *Evaluación y rehabilitación de las afasias*. Madrid: Panamericana.
- HELM-ESTABROOKS (2005) *Manual de la afasia y de terapia de la afasia*. 2a ed. Madrid: Panamericana.
- LURIA, A. R. (1974) *Cerebro y lenguaje*. Barcelona: Fontanella.
- VENDRELL, J.M. (2001) "Las afasias: semiología y tipos clínicos". *Revista de Neurología*. Vol. 32 (10): 980.

PLANTILLA DE L'ASSIGNATURA

Temes o blocs temàtics	Competències que es desenvoluparan (del Perfil de Competències de la Titulació)	Metodologies docents d'ensenyament-aprenentatge (incloure activitats presencials i no presencials)	Procediments d'avaluació i ponderació		Estimació d'hores dedicades a l'assignatura	
			Proced.	Pond.	Professor ²	Alumne ³
<p>Unitat Temàtica I: Dificultats i trastorns en l'adquisició del llenguatge oral i en els processos d'aprenentatge de la lectoescriptura. Mètodes d'intervenció logopèdica. Trastorns del llenguatge oral: anàlisi diferencial entre normalitat i patologia.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Treball en equip 2. Capacitat de comunicar-se efectivament de forma oral (comunicació verbal i no verbal) i escrita. 3. Gestió de la informació (recerca bibliogràfica i anàlisi de textos de l'àmbit del llenguatge oral i escrit, capacitat de relacionar, diferenciar i sintetitzar els continguts seleccionats) 4. Raonament crític 5. Autoaprenentatge (demostrar implicació en el procés d'aprenentatge, habilitats en la gestió del temps d'aprenentatge i mostrar una actitud receptiva a les crítiques sobre el treball fet). 6. Anàlisi i síntesi (analitzar i relacionar les dades de l'exploració per establir un diagnòstic i plantejar un pla terapèutic) 7. Saber aplicar coneixements tècnics específics 	<p>Professor: Treball cooperatiu, sessions pràctiques, tutories, estudi de casos, classes magistrals.</p> <p>Alumnes: Treball cooperatiu, assistència a classes, recerca d'informació, elaboració d'informes, sortides de camp, participació en tutories, participació en seminaris-Fòrum, treballs pràctics, exposicions orals, treball autònom.</p>	<p>Unitat Temàtica I: Part A: Examen final.....</p>	30%	233	225
<p>Unitat temàtica II: Trastorns adquirits del llenguatge. Avaluació i tècniques específiques d'intervenció.</p>			<p>Part B: Exposició i treballs d'anàlisi de casos pràctics.</p>	20%		

² **Hores professors:** Inclou hores presencials a l'aula, preparació de materials, tutories i avaluació dels estudiants.

³ **Hores estudiants:** Inclou hores presencials a l'aula, tutories, treball autònom.